

A stylized illustration of Pau Riba in profile, singing with his mouth wide open. He has long, wavy hair and a dark beard. The background is a textured green with faint sketches of bees and plants. The text is overlaid on a white rectangular frame.

PAU RIBA
EN 20 CANÇONS

RAMON MORENO

Calligraf

Pau Riba en 20 cançons

Ramon Moreno

Edicions Cal·lígraf

Figueres, 2018

Primera edició — octubre de 2018

Publicació

Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1r 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

Disseny de la col·lecció

i maquetació

Jaime Vicente

Imatge de coberta

Dani Torrent

Correcció

Lluïsa Moreno

Impressió

DC PLUS,
Serveis Editorials

ISBN

978-84-949199-0-9

Dipòsit legal

GI 1591-2018

© del text

Ramon Moreno

© de la fotografia de Pau Riba

Juan Miguel Morales

© de la imatge de coberta

Dani Torrent

© de les lletres de les cançons

Pau Riba

© d'aquesta edició

Edicions Cal·lígraf, SL

*Queda rigorosament prohibida,
sense l'autorització per escrit
dels titulars del copyright,
la reproducció parcial o
total d'aquesta obra per
qualsevol mitjà o procediment,
incloent-hi la reprografia
i el tractament informàtic.
Les infraccions d'aquests
drets es troben sotmeses a les
sancions establertes a les lleis.*

A Maria Antònia, Bernat, Pol i Aniol.

Taula

INTRODUCCIÓ	13
PAU RIBA EN 20 CANÇONS	19
Taxista	21
Els morts de l'any 40	35
L'home estàtic	43
Noia de porcellana	55
Simfonia número 3 (d'un temps, d'uns botons)	65
La marramua	75
Mel	81
Donya Mixeires (¿Maqueires o no maqueires? Taqueiro, donya Mixeiro!)	85
Lluna estimada	91
Es fa llarg, es fa llarg esperar	97
Crida'm	105
La flor del taronger	115
Orenella i gladiol	119
Pas de joglaria	123

El narcís	133
Torronet	145
La meva pinta	153
Tres 33 tres	159
Traw k traw	165
Històries d'Atlantis	169
Dansardana	175
APUNT FINAL	179
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	185

Introducció

Els orígens d'aquest llibre cal buscar-los en la voluntat dels editors d'Edicions Cal·lígraf de fer una mirada a la música de Pau Riba a través de la poètica de les seves cançons. Pau Riba és, efectivament, un dels compositors més importants de la música catalana i alguns dels seus temes han deixat de ser propis per passar a formar part de l'imaginari col·lectiu. Pau és un «treballador de la cançó», com cantava Leonard Cohen, i ens ha deixat temes memorables com «Noia de porcellana», «Taxista», «L'home estàtic», «La flor del taronger», «La meva pinta» i tantes altres. Les seves cançons es mouen entre la revolta contra el sistema establert i la bellesa dels sentiments. A la manera del seu admirat Bob Dylan, lletra i música són indissociables, i l'esperit de Pau Riba és present en cada un dels seus discs i en cada una de les seves cançons.

Pau es reinventa en cada disc. Ell mateix ha dit que no ha sabut o pogut mantenir aquella fórmula d'èxit que es va repetint amb cada nou elapé. Cada

producció és un món diferent en ell mateix i, en molts casos, se situa en l'extrem oposat del seu disc anterior. Pau Riba és una persona inquieta, que es reinventa constantment, que té una infinitat de mirades a la realitat i al seu món per oferir als seus seguidors, per obrir nous camins musicals i noves perspectives vitals. Potser per això no ha publicat mai un disc de grans èxits, un recull de les seves cançons més emblemàtiques, amb aquella voluntat de no mirar mai al passat i sempre mirar al futur; un fet que, en tot cas, no deixa de ser sorprenent en un músic de la seva dimensió.

Pau Riba va ser cantant de folk per fer després un pas més contundent cap a la música rock i obrir nous espais de progressisme *underground*; va ser una *rock star* i una icona, més enllà de la llengua, que sempre ha estat el català. Però mai no ha deixat de ser Pau Riba, el personatge especial, inquiet i convençut de la seva genialitat, epicentre del seu propi món creatiu.

Hi ha molts Pau Riba en Pau Riba: el dissenyador de portades de disc, el poeta, el cantautor, el roquer, l'escriptor, el periodista, l'actor, el creador i agitador cultural... Incisiu i provocador, inconformista i potser insatisfet, ha conduït el seu destí al marge de modes i opinions predeterminades, tal vegada, precisament, amb la voluntat de crear ell les modes i esdevenir un referent.

Aquest llibre no és ni vol ser una biografia del personatge. Però la seva música, les seves cançons, no es podrien entendre sense esmentar alguns aspectes referencials de la seva trajectòria vital. Els seus neguits i inquietuds, les seves decepcions, les seves relacions

personals i familiars, la seva mirada al món, en definitiva, formen el guió de la seva creativitat.

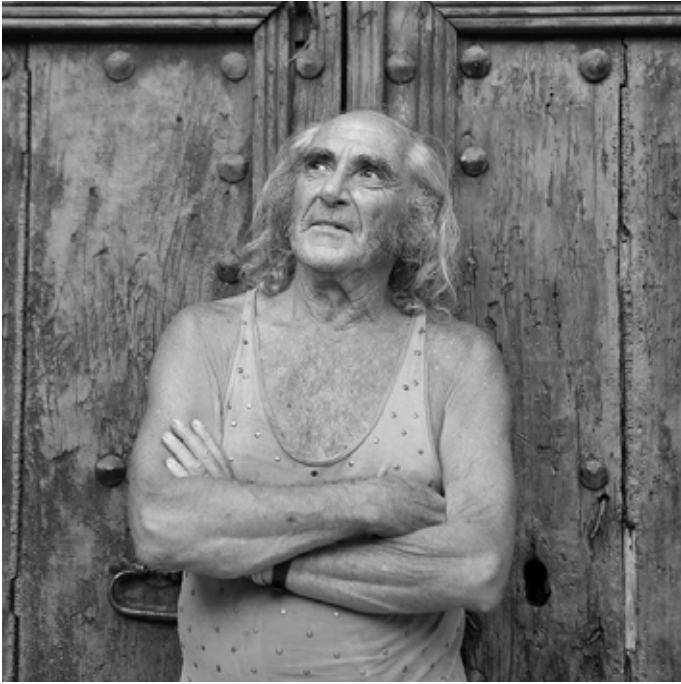
Pau Riba és un excel·lent creador. És impossible diferenciar el poeta del músic. És un poeta que s'expressa a través de la música, però és també un músic excel·lent que ha esdevingut el pare del rock català, que no és poc. Ha sabut connectar amb successives generacions de públic i músics, que l'admiren i li reten tribut.

Aquest llibre vol apropar-se a tots aquests Paus a través de les seves cançons, i en aquest sentit respon a la proposta dels editors. Vam plantejar a Pau que escollís una vintena dels seus temes més destacats. Ell va deixar que la tria la fessin amics i músics del seu entorn més proper. El resultat responia al propòsit inicial: una mirada a Pau Riba en vint cançons. Però el lector més atent haurà vist que aquest volum està compost per vint-i-un temes. Faltava un tema cabdal en la seva discografia, un tema que ha transcendit generacions i el mateix autor. Efectivament, vam constatar que «Noia de porcellana» no va ser triada per cap de les persones a les quals s'havia proposat d'escollir. Potser era perquè imaginaven que la triaria una altra persona, potser perquè sabien que a Pau no li acaba d'agradar que l'identifiquin exclusivament per aquest tema i no es tingui en compte la resta de la seva producció... Els editors van creure que un llibre de cançons de Pau Riba no es podia publicar sense aquell tema mític. Així que, de manera juganera, van optar per mantenir el títol i incloure-hi «Noia de porcellana», com una mena de *bonus track*, conservant el títol originàriament previst.

Vam mantenir amb Pau Riba algunes llargues, llarguíssimes converses, en què vam parlar de les seves cançons, dels seus discs, de la seva vida... Després vam precisar alguns aspectes mitjançant comunicació electrònica. Agraïm a Pau Riba la seva amable i pacient predisposició en tot moment. Les paraules de Pau al llibre que no estan datades corresponen a aquelles converses i declaracions. L'autor vol agrair també a l'editor Jaume Torrent les seves opinions, correccions i matisacions al text original, així com l'accés a la seva abundant documentació sobre el cantautor.

Pau Riba en 20 cançons vol ser, doncs, un text d'aproximació a la figura musical d'un dels cantautors més importants de la música del nostre país a través de les seves cançons més emblemàtiques. És un llibre que cal llegir amb la seva música sonant a cau d'orella.

L'Estartit, juliol de 2018

Pau Riba al Camallera Cançó d'Autor, 2018.
Foto: Juan Miguel Morales.

PAU RIBA EN
20 CANÇONS

Taxista

De l'EP *Taxista* (1967)

Triada per Pascal Comelade

taxista, porta'm al cel
és que busco feina
potser al cel n'hi haurà
ja la terra és plena
de plegats de mans

vull veure si té Sant Pere
un racó per escombrar
algun núvol que es desinfla
o algun sant per respatllar
una porta que grinyoli
un cargol per cargolar
qualsevol pany que no s'obri
o quelcom per adobar

taxista, porta'm al cel
és que busco feina i
potser al cel n'hi haurà
si em moro de gana
igual hi hauré d'anar

potser al cel no tindran feina
però tindran un bon tros de pa
ben untat amb tres tomates
i un tall de pernil serrà
i un bon tros de bon formatge
i un bon vi per refrescar
potser al cel no tindran feina
però em sabran orientar

taxista, porta'm al cel
és que busco feina i
potser al cel n'hi haurà
si no, puc buscar el meu
àngel guardià

ja fa temps que no sé on para
i no sé allà on va anar
fa molt temps que em desempara
i no sé quan faig pecat
no sé pas per on s'amaga
però en el cel me'l trobaran
i si em moro sense feina
ell responsable en serà

taxista, porta'm al cel
 és que busco feina i
 potser al cel n'hi haurà
 si tampoc n'hi en tenen
 ho provarem a baix

a l'infern hi ha les calderes
 potser s'han de netejar
 potser s'han de fer fogueres
 o els pecats s'han d'arxivar
 potser allà entre els dimonis
 faré bones amistats
 i llavors quan demà hi torni
 tindrè un lloc privilegiat

taxista, porta'm al cel
 però digue'm quant costa
 ja per endavant
 només tinc set peles
 i tres tristos rals

Que Pau Riba naixés accidentalment a Palma de Mallorca ja devia ser un senyal del destí per a un home que defuig etiquetes, ni que siguin geogràfiques. Efectivament, Pau neix a Palma un 7 d'agost de 1948, però la seva família és barcelonina i ben barcelonina. Ell ho explica de manera planera: «Un dia vaig néixer. I fou d'aquesta manera com, en aquell matí d'agost de l'any 48, em vaig trobar respirant en una cambra despullada i trista del Terreno, a Palma».

De la mateixa manera, les etiquetes defugen Pau Riba quan el qualifiquem simplement de cantautor; és, en efecte, un dels cantautors més reconeguts a Catalunya, però també ha estat un destacat dissenyador de portades i un notable escriptor. Fins i tot quan diem *cantautor*, la paraula no és precisa en la seva plenitud. Canta les seves lletres, que entrarien a la categoria de poemes, i n'ha compost per a altra gent; però és també un músic reconegut a l'escena del rock, i, de fet, el seu disc *Dioptria* està considerat el disc fundacional del rock català.

En tot cas, les múltiples facetes de Pau Riba se situen en el marc de la creativitat i la cultura. Que es dediqués a la música probablement era només la manera d'actualitzar l'ofici de poeta dels seus avis. Als anys seixanta del segle xx els joves s'expressaven per mitjà de la cançó i la música, en diferents registres, com diferents han estat els registres que Pau Riba ha utilitzat al llarg de la seva carrera.

L'any 1967, Pau Riba publica el seu primer disc, un EP de tres cançons, amb «Taxista» com a tema principal a la cara A, i «El matí de Sant Esteve» i «Aquest carrer m'és prohibit» a la cara B. Té dinou anys i mai no havia estudiat música d'una manera acadèmica:

No vaig estudiar mai música. Al meu pare no li agradava la idea que em volgués dedicar exclusivament a això. Jo ja feia música; per tant, no creia que necessités estudiar-ne. Sí que durant un estiu vaig anar a unes classes que feia la professora Carme Serrallonga a l'escola Isabel de Villena, on vaig estudiar fins al preuniversitari. Eren rudiments, però mai no n'he estudiat seriosament.

El crític, escriptor i intel·lectual Joan de Sagarra, en la ressenya que d'aquest primer treball de Pau Riba va publicar a *El Correo Catalán*,¹ i recollint les notes que a la contraportada acompanyaven aquell primer single, deia que:

[Pau Riba] ha escuchado muchas canciones beat, muchas canciones blues, muchas canciones pop, muchas canciones jazz, muchas canciones rock, muchas canciones soul, muchas canciones folk, muchas canciones ligeras, muchas canciones populares, muchas canciones malas, muchas canciones de protesta, muchas canciones «de matinada», muchas canciones de Bob Dylan y muchos libros de William Saroyan [...].

En definitiva, Pau Riba ja feia música des que als quinze anys el seu germà Carles li va regalar una guitarra, amb la qual anava posant música als poemes que creava. Perquè primer Pau escriu poemes que, a poc a poc, s'aniran convertint en cançons.

La creativitat, és clar, li ve de família. De fet, forma part d'una de les famílies més distingides de la burgesia cultural i intel·lectual del país. Els seus avis paterns eren Carles Riba i Clementina Arderiu i el seu avi matern, Pau Romeva. Carles Riba és un dels intel·lectuals més prestigiosos i fonamentals de Catalunya, i Clementina Arderiu, una de les grans poetesses de la nostra història. Pel que fa a Pau Romeva, la seva trajectòria inclou haver estat un dels fundadors d'Unió

1 JOAN DE SAGARRA, *El Correo Catalán*, 19 de novembre de 1967.

Democràtica de Catalunya (UDC) i ser un dels noms referencials de la pedagogia a Catalunya, a banda d'un dels traductors cabdals —igual que Carles Riba— de la nostra llengua.

Tanmateix, alguns dels germans de Pau s'han dedicat a l'activitat artística, com la seva germana Mercè, escultora; gairebé tots els seus germans van estudiar música i Xavier Riba, violinista de l'Orquestra Simfònica del Vallès, ha estat i és un dels col·laboradors habituals a molts dels discs de membres de la Cançó, i és el violinista de capçalera de Jaume Sisa, a banda, és clar, d'haver treballat també als discs de Pau. El seu germà Jordi també ha tocat amb ell en alguns dels seus temes. Dels altres germans, Montserrat va tocar la bateria amb Àngel Pavlovsky, en Carles va ser director d'una coral, en Jaume també toca la guitarra i en Joan té la carrera de piano.

La guitarra acompanyaria sempre Pau Riba, i la seva biògrafa, Magda Bonet, remarca: «Va canviar els pinzells per la guitarra i no ho feu mogut per una forta devoció cap a la solfa, sinó per mera comoditat: com a cantant li anava bé i no tenia temps per dedicar-se a les dues coses». Estudiar música no estava entre les seves preferències, i malgrat que sempre s'ha rodejat d'excel·lents músics amb estudis, inclòs el seu germà Xavier, ell no se'n penedeix: «Quan veig el *carrerón* que ha fet el meu germà Xavier, crec que ho vaig encertar plenament. Perquè veus unes carreres musicals de quinze anys i no acaben tocant mai bé perquè no hi ha pràctica, tot és teoria. Collons, posa't a tocar i veuràs com n'aprenen, han d'experimentar».

Afirma:

Com qualsevol jove, també vaig passar la meua etapa mística cercant la llum, i la meua etapa sentimental buscant l'amor, i la meua etapa profunda empaitant la llibertat i la pau. Però tot això no em satisfieia ni m'agradava, i m'avorria.

Pau Riba era un atent observador i analista de la realitat, i ja havia detectat que la incipient industrialització dels anys seixanta podia comportar una pèrdua de llocs de treball, un «incipient problema, avui totalment desbordat, que és el de l'atur, problema que aleshores encara no tenia nom, i dels aturats en deien *plegats de mans*»:

Jo sempre m'he distanciat en vertical per veure un panorama més ampli. Veus molt passat i molt futur. I ja en aquell moment començaven els primers símptomes. Estava clar que no hi havia feina, i que les màquines estaven començant a fotre la gent al carrer. Això és una cosa que ara és una obvietat, però llavors ja començava a estar claríssim que els robots industrials estaven eliminant plantilles senceres d'obrers. Abans per fer un SEAT es necessitaven molts treballadors: un que posava aquest cargol, l'altre que feia això, l'altre que soldava allò, l'altre que no sé què... i el cotxe anava passant. Fins i tot jo crec que el feien passar els mateixos treballadors empenyent-lo. Després de la robotització, la banda transportadora portava els cotxes, els robots feien la feina, i els treballadors, fora! Al carrer! Aquest era un tema que, és clar, no me'l

vaig inventar jo. Era un tema de rabiosa actualitat, però com que en aquell moment tot just començava, ningú no en parlava, i per això vaig fer aquesta cançó irònica: si no hi ha feina a la terra ni haurà al cel... o a l'infern.

En aquest tema, doncs, hi tenim el Pau Riba més rebel i contestatari —una línia de «criticar ferotgement la societat» que ha mantingut sempre—, amanit amb un toc de surrealisme quan diu allò de:

taxista, porta'm al cel
és que busco feina i
potser al cel n'hi haurà
sí em moro de gana
igual hi hauré d'anar

I, també, premonitori, en vista de com està la situació actualment. De fet, ho relaciona, més de cinquanta anys després, amb el moment present, quan reflexiona:

Estem en un moment esquizofrènic total i absurd. El 2050 s'hauran acabat totes les fonts d'energia no renovables, totes: el carbó, el petroli, fins i tot l'urani. Però de tot plegat no se'n parla i ho mistifiquen tot. Per una banda, retallen en sanitat i ensenyament però, per una altra, munten més llums de Nadal que mai. Com s'entén això?

Amb «Taxista» guanya el primer premi al 1r Festival de la Cançó Universitària, l'any 1967, i el publica en format de disc petit al setembre d'aquell mateix any a la recent creada discogràfica Concèntric. És l'any de l'ano-

menat *estiu de l'amor* i, marcant diferències amb el que llavors es portava al món de la cançó, sobretot amb el col·lectiu dels Setze Jutges, Pau Riba ja no mirava musicalment i culturalment cap a França, sinó que els seus referents eren a l'Amèrica de Bob Dylan i la psicodèlia dels Beatles i el *Sgt. Pepper's*. I la seva no era una crítica políticament antifranquista de manera expressa, sinó una crítica al sistema global. Probablement això va fer que no tingués cap problema amb la censura franquista, que tant va fixar el seu focus en la Cançó. Pau ho relaciona amb el fet que «m'expressava en el terreny del surrealisme, en què la interpretació és lliure: els censors no em devien entendre».

La influència de Dylan ja es manifesta en aquest primeríssim senzill de Pau Riba, com ell mateix reconeix:

El primer que honestament he de fer constar és que una de les meves primeres, primeríssimes cançons, «Aquest carrer m'és prohibit», que hom pot trobar al meu primer EP *Taxista*, està inspirada, inspiradíssima, en «Girl From The North Country», de Bob Dylan. No diré que sigui un plagí, ni que la vaig afusellar, ja que ni la lletra ni la música no hi tenen gaire res a veure, però sí la forma; la fórmula literària: si vas a tal lloc i veus tal persona, digues-li en nom meu...²

«Taxista» és un tema que ha acompanyat Pau Riba al llarg de tota la seva carrera. De fet, d'aquest tema n'hi

2 PAU RIBA, «Dylan, l'il·luminat, el precursor». *Encesa Literària*, núm. 3, 1r semestre de 2017.

ha dues versions més o menys consecutives —diu Pau que mai no es va preocupar de numerar-les—, aquesta primera editada en format EP i una altra, amb una lletra, segons el mateix Pau, més psicodèlica enfront de la primera, més surrealista, que es va incloure al segon disc de *Dioptria*:

taxista, ja no vaig al cel
però no et posis trist i queda't els diners,
busca un nou passatge, jo me'n vaig a peu...

ja no et caldran telescopis
per entrar al regne dels cels
ja no et caldran calidoscopis
per ser un fill de l'univers
ja no et caldran microscopis
per posar un peu a l'infern
ni et caldran estetoscopis
per trobar l'amor etern

taxista: sort, que tinguis sort...

L'EP, amb tres cançons, es va publicar amb una portada dissenyada pel mateix Pau Riba, que, de fet, acabaria treballant com a portadista per a la mateixa discogràfica que l'havia editat, Concèntric. Coincidint amb el cinquantè aniversari de la seva publicació, la discogràfica Munster Records va reeditar, l'abril de 2018, aquell primer senzill de Pau Riba, en una edició acurada i d'alta qualitat.

Concèntric és una escissió d'Edigsa, l'altra gran discogràfica de referència al món de la cançó. Neix l'any

1964 i, per tant, se situa en els temps de la gran explosió de creativitat, musical i estètica, dels anys pop que van ser els seixanta. Eren els temps de l'art pop, de la psicodèlia, del còmic com a forma artística, elements que es van veure reflectits a les seves cobertes.

De fet, Pau va començar a estudiar a l'estudi del pintor Rogent, on va fer dibuix i pintura amb el també pintor Garcia Llorc, i la cosa va derivar cap al grafisme, que va estudiar a l'escola Masana, als cursos de grafisme i publicitat:

Vaig començar a treballar a l'estudi del pare d'un company d'escola que es deia Enric Cormenzana. Em vaig passar hores i hores fent dibuixos en tinta xinesa.

Més tard, treballaria com a portadista a la discogràfica Concèntric, i, de fet, en Pau diu que «si hagués de triar una professió, diria que soc grafista».

Marcant diferències amb les caràtules d'Edigsa, les creacions de Pau Riba per a Concèntric tindran un caire menys acadèmic i més vital, el qual en serà un dels trets més distintius. A Concèntric, Riba crearà portades per a Lluís Llach, Maria del Mar Bonet i Guillermina Motta, entre moltes altres. La portada de *Taxista* també serà una creació seva, en què manifesta el punt de rebel·lia juvenil fins i tot a la llegenda, en anglès i escrita en una xapa, en la qual es preguntava «Why Boys Leave Home», i el símbol de la pau en un grafit al darrere.

De «Taxista» hi ha una anècdota molt divertida d'alguns anys després, el 1979:

Els de la revista *Popular 1*, la Berta i el José Luis van inaugurar una nova oficina. «Nova planta», deien ells. I em van convidar a ser el pope de la inauguració. Inaugureu nova planta? Doncs els vaig dir: compreu una planta i la pengeu al sostre, amb un test ben gran. Quan ja era l'hora, vaig i... crac, tallo la corda i dic: «Queda inaugurada aquesta planta»!

En aquesta festa Pau va conèixer un bomber de la marina dels Estats Units que havia fet una parada al port de Barcelona. Com que era el «dia del marine», el va convidar a visitar el destructor, i mentre feien la visita, el vaixell va salpar per reunir-se amb altres naus de la flota del Mediterrani i fer unes maniobres. Pau, que cada cop «al·lucinava» més diu:

Feien carreres de barcos, simulacres de salvament amb helicòpters...; la tropa feia com ballets amb les carrabines, alguns pares dels marines es tornaven a casar, amb el capità del barco oficiant... Vaig al·lucinar. I com que el que el va convidar, que es deia Potters, va resultar que era el cap de bombers, jo em vaig convertir en un invitat especial, i vam dinar amb el capità del vaixell, que tenia un cuiner coreà que ens va fer un dinar impressionant.

Però la cosa no va acabar allà:

Al final, quan es van acabar totes les cerimònies, els marines van començar a treure instruments i amplificadors, a coberta. I, total, que jo vaig acabar entrant al port de Palma al vespre, amb totes les llumetes del barco enge-

gades i tocant «Taxista» amb tota una banda de marines americans... I em van deixar a Palma. Sort que el Joan Bibiloni³ em va acollir. Tenia una sala de festes que era un molí d'aquells que es veuen allà, a l'entrada del port, i em va deixar dormir sota el taulell a canvi de fer un bollo per poder tornar a casa.

³ Joan Bibiloni (Manacor, 1952) és un dels grans guitarristes i productors del país. Amb una llarga carrera en solitari, ha col·laborat amb músics com Kevin Ayers o John Cale.